

4. Лохвицька Л. Моральне виховання: погляди класиків і практика сьогодення / Л. Лохвицька // Дошкільне виховання. – 2018. – №12. – С. 21-23.
5. Савко Л. М. Дитяча література як засіб морального виховання дітей дошкільного віку / Л. М. Савко, Н. Ф. Попович // Сучасні тенденції розвитку науки і освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції (16-17 травня 2019 р., м. Мукачево) / ред. кол. : Т. Д. Щербан (гол. ред.) та ін. – Мукачево : МДУ, 2019. – С. 640-642.

References

1. Varha, I. V., Popovych, N. F. 2019. Rol' dytyachykh knyzhok v estetichnomu vykhovanni doshkil'nyat [The role of children's books in the aesthetic education of preschool children]. *Modern trends in science and education in terms of deepening European integration processes: a collection of abstracts of the III All-Ukrainian scientific-practical conference (May 16-17, 2019, Mukachevo)*, Mukachevo: MSU, pp. 577-579.
2. Kochenhina, M. 2018. Doshkil'nyk i knyzhka: shchob znayomstvo bulo vdalym [Preschooler and book: to get acquainted successfully]. *Preschool education*, 2, pp. 6-11.
3. Lalayeva, V. 2015. Estetychnyy rozvytok ditey rann'oho viku [Aesthetic development of children of early age]. *Kindergarten*, 17, pp. 7-9.
4. Lokhvyts'ka, L. 2018. Moral'ne vykhovannya: pohlyady klasykiv i praktyka s'ohodennya [Moral education: the views of the classics and the practice of today]. *Preschool education*, 12, pp. 21-23.
5. Savko, L. M., Popovych, N. F. 2019. Dytyacha literatura yak zasib moral'noho vykhovannya ditey doshkil'noho viku [Children's literature as a means of moral education of preschool children]. *Modern trends in science and education in terms of deepening European integration processes : a collection of abstracts of the III All-Ukrainian scientific-practical conference (May 16-17, 2019, Mukachevo)*, Mukachevo : MSU, pp. 640-642.

УДК 001.102:011/016(045)

НАУКОВА ІНФОРМАЦІЯ, ЇЇ ВИДИ, КЛАСИФІКАЦІЯ ЯК КОМПОНЕНТИ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Прокопович Л. С.

SCIENTIFIC INFORMATION, ITS TYPES, CLASSIFICATION AS COMPONENTS OF BIBLIOGRAPHICAL ACTIVITY

Prokorovych Lidia

У статті характеризується бібліографія як галузь науково-практичної діяльності, описується її структура та компоненти. Аналізується стан розвитку інформації сучасного світу. Описано організацію збору і відбору інформації для проведення наукових досліджень та подано перелік відомостей, які потрібно мати для бібліографічної інформації. З'ясовано суть бібліографічного повідомлення, бібліографічного запису як елементарних одиниць бібліографічної інформації.

Ключові слова: бібліографія, інформація, універсальна десяткова класифікація (УДК), бібліографічне повідомлення, бібліографічний запис.

In the modern world, bibliography is seen as an activity (organizational and managerial, production, scientific and methodological and research) to ensure the functioning of bibliographic information in society. The purpose of scientific research is to characterize the peculiarities of preparing bibliographic information for distribution and bringing it to consumers. The article characterizes the bibliography as a branch of scientific and practical activity, describes its structure

and components. The state of information development of the modern world is analyzed. The organization of collection and selection of information for scientific research is described and the list of information which is necessary for bibliographic information is given. The essence of bibliographic message, bibliographic record as elementary units of bibliographic information is clarified.

Key words: *bibliography, information, universal decimal classification (UDC), bibliographic message, bibliographic record.*

Бібліографія в сучасному світі розглядається як діяльність по забезпеченню функціонування бібліографічної інформації в суспільстві. Знання з бібліографії мають важливе значення у науковій діяльності фахівців різних галузей. Перед здобувачами вищої освіти при написанні перших тез доповідей, наукових статей чи дисертацій постає потреба в пошуку джерельної бази, а отже, правильного добору та опису використаних джерел. Знання відповідної інформації, уміння читати бібліографічні описи, грамотно цитувати, анотувати, складати наукові описи й огляди є в край необхідним для науковця.

Важливе значення з методології наукового дослідження мають напрацювання досвідчених теоретиків і практиків, зокрема праці Лутовиної В. І. [2], Свердан М. М. [3], Тодорової Є. М. [4], Швецової –Водки Г. М. [6].

Бібліографія як галузь науково – практичної діяльності утворює цілісну систему, якій притаманні внутрішня структура та власні закономірності розвитку і функціонування. Ця система об'єднує різні компоненти, які зумовлюють виконання її суспільних функцій. У ролі компонентів виступають суб'єкти (люди), об'єкти (твори друку та споживачі інформації), процеси (бібліографічні процеси, результати бібліографічної діяльності) та організаційні форми і засоби бібліографічної діяльності. З огляду на вищесказане ставимо собі за мету – схарактеризувати особливості підготовки бібліографічної інформації для розповсюдження та доведення її до споживачів. Для реалізації цієї мети виконаємо наступні завдання: класифікуємо наукову інформацію; визначимо поняття науковий документ та його різновиди; з'ясуємо етапи збору і відбору інформації; схарактеризуємо бібліографічну інформацію як вторинну документальну інформацію.

Сьогодні бібліографія використовує не тільки текстові документи (книги, журнали, газети), графічні (креслення, схеми, карти) та аудіовізуальні (звукозаписи, фотографії, кіноплівки).

Інформація є загальнонауковим поняттям, яке включає не тільки теоретичні і експериментальні досягнення, а й відомості, збір, збереження і переробку її.

Наукова інформація залежно від її призначення та використання класифікується:

- соціальна інформація – відомості про людину, суспільство в цілому, як об'єкт дослідження;
- економічна інформація – відомості про економічний розвиток суспільства;
- технічна інформація – характеризує процеси при створенні продукції з вихідних компонентів.

Отже, *наукова інформація* – це сукупність повних, точних відомостей про розвиток природи, суспільства і людини, зафіксованих у науковому документі [5, с. 29].

Документ у науці – це матеріальний об'єкт з інформацією про факти, події, явища об'єктивної дійсності та розумової діяльності людей, яка закріплена створеними людиною способом передачі та зберігання у часі і просторі [5, с. 29].

Документи поділяються на:

– первинні – де містяться результати наукових досліджень, нові наукові дані. На основі цих документів формується первинна інформація.

– вторинні – в яких відображені аналітико-синтетичні і логічні матеріали, опрацьовані на основі первинних документів.

Важливими джерелами первинної інформації є монографії, книги, брошури, посібники і періодичні видання.

В монографіях висвітлені результати всебічного дослідження певної теми чи проблеми. Монографію може підготувати один автор або колектив авторів. В підручниках і посібниках містяться систематизовані відомості наукового і прикладного характеру, викладені в доступній формі.

В книгах сконцентровані нагромаджені людством знання і досвід певної галузі науки.

В брошурах – невеликого обсягу праця з оперативною інформацією.

Значним джерелом наукової інформації є періодичні видання, зокрема журнали і газети. До періодичних видань відносять збірники наукових праць

науковців ВНЗ. До спеціальних видів технічних видань відносять нормативно-технічну документацію: стандарти, типові положення, методичні розробки. Для проведення науково-дослідної роботи важливе значення має патентна документація, тобто сукупність документів про відкриття, винаходи, відомості про охорону праці винахідників.

Отже, науковий документ відображає конкретну наукову ситуацію на всіх етапах наукового дослідження: від виникнення задуму, ідеї до створення теорії та практичного впровадження.

Сьогодні обсяги наукової інформації безперервно зростають і відповідно зростає швидкість її розповсюдження. Особливо після того як у світовій інформаційній практиці з'явилася нова форма інформаційних видань – бібліографічні фактографічні машинозчитуючі бази даних на магнітних стрічках.

Стан розвитку інформації сучасного світу став досить високим унаслідок створення світової мережі Internet, створення глобальних телекомунікаційних мереж, які об'єднують мільйони користувачів.

Традиційним засобом передачі та збереження інформації є приведення в порядок документальних фондів. Найбільш поширеною є універсальна десятична класифікація (УДК), яка дозволяє детально представити зміст документальних фондів, забезпечити пошук інформації, має можливість свого розвитку. Варто зазначити, що не тільки значно зростає обсяг інформації, а й відбувається її старіння. Тому для ефективного відбору потрібної інформації створена загальнодержавна служба науково-технічної інформації (НТІ), куди входять галузеві інформаційні центри, відділи НДІ, конструкторські бюро, збір, збереження і надання інформаційних таблиць.

У науково-дослідній роботі особливе місце займає пошук і аналіз науково-дослідної інформації. Для проведення наукового дослідження потрібна як первинна, так і вторинна інформація. Зауважимо, що первинна інформація – це вихідні дані, які є результатом конкретних експериментальних досліджень. Вторинна інформація – це результат аналітико-синтетичної переробки первинної інформації, зокрема висновки зроблені в монографіях, фахових статтях тощо.

Організація збору і відбору інформації для проведення наукових досліджень передбачає :

- визначення кола питань, що будуть вивчатися;
- пошук необхідної літератури;
- уточнення джерел інформації (книги, статті патентна література тощо);
- участь у роботі тематичних семінарів і конференцій;
- вивчення архівних документів, науково-технічних звітів;
- пошук інформації в Інтернеті.

Пошук потрібної інформації з кожним роком ускладнюється. За підрахунками американських фахівців від 10 до 20 % науково-дослідних робіт можна було б не проводити, якщо б наукова інформація з досліджуваної проблеми була дібрана правильно [1].

Сьогодні соціально-важливим є питання про те, як виявляти потрібні публікації і що відбирати для читання з величезного масиву друкованої продукції.

Цю проблему розв'язують за допомогою *бібліографічної інформації*.

Бібліографічна інформація дає змогу орієнтуватися в друкованій продукції, виявляти і відбирати для практичного використання конкретні публікації. Для бібліографічної інформації достатньо мати такі відомості: прізвище автора ПІБ; назва твору; рік і місце видання (або джерело публікації); назва видавництва; обсяг твору в сторінках, додаткові дані, що уточнюють основні відомості про видання (жанр літературного твору, прізвище редактора, назва установи або організації, яка підготувала видання, тощо).

Власне бібліографічна інформація не дає наукові й прикладні знання як це притаманно книзі, статті чи іншим творам друку, а лише повідомляє, в яких творах можна знайти ті чи інші знання. Отже, суть бібліографічної інформації – це ключі до знань, а не самі знання.

Бібліографічна інформація може бути доступною кожному читачеві і завуальованою, «прихованою» від читача. «Прихованою» означає, що якийсь час вона існує потенційно, приховано в документальному масиві, у формах окремих неорганізованих відомостей про твори друку, або серед посилань різних авторів. Тому завдання бібліографа полягає в тому, щоби виявити всі передбачені нормами бібліографічної інформації відомості про твори друку й документально фіксує їх у чітко визначеній логічній послідовності, тобто робить цю інформацію явною.

Сучасна бібліографічна інформація може складатися із відомостей про десятки і сотні документів і може обмежуватися відомостями про один якийсь документ.

Елементарною одиницею бібліографічної інформації є *бібліографічне повідомлення*, тобто упорядкована сукупність основних відомостей про той чи інший твір друку, необхідних для його ідентифікації та пошуку.

Бібліографічне повідомлення може бути усним або письмовим. Бібліографічне повідомлення, зафіксоване в письмово-документальній формі називається *бібліографічним записом*. *Бібліографічний запис* – це структурно-цілісний першоелемент всякого інформаційного посібника, що містить змістово-інформаційну закінченість. Зауважимо, що завдяки своїй цілісності, інформаційній закінченості бібліографічний запис може існувати як самостійне джерело інформації (каталожна картка, бібліографічне посилання в книзі) і може бути включено до бібліографічного посібника як його елементарна одиниця.

Бібліографічні записи існують в рукописній друкованій чи машинописній формі. Бібліографічні записи в машинописній формі представлені у вигляді мікроформ, аудіальних, аудіовізуальних та машиночитаних записів. Останнім часом з огляду на комп'ютеризацію всіх сфер людської діяльності машиночитана форма бібліографічних записів набула широкого використання. Упорядкована множина бібліографічних записів називається *бібліографічним посібником*.

Бібліографічна інформація виконує три основні суспільні функції: *пошукову, комунікативну, оціночну*.

- *пошукова функція БІ* зумовлена бібліографічним пошуком тих чи інших документів за допомогою алфавітного каталогу (або тематичного);
- *комунікативна функція БІ* пов'язана з доведенням до читачів загальних відомостей про існування тих чи інших творів, а також про зміст творів уже відомих читачеві;
- *оціночна функція БІ* полягає у безпосередньому практичному використанні творів друку й орієнтується на задоволення запитів читачів, прямими оцінками творів друку.

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що бібліографічна інформація має двосторонній зв'язок. З одного боку, вона направлена на читача, тобто орієнтує його в розмаїтті первинної інформації, а з другого – орієнтує на джерела первинної інформації. Отже, бібліографічна інформація виступає в ролі посередниці між читачем і творами друку.

Список використаних джерел

1. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / О. В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
2. Лутовинова В. І. Теоретико- методологічні засади та історія розвитку української рекомендаційної бібліографії (XI-XX ст.) / В. І. Лутовинова. – К.: Кн. палата України, 2002. – 147 с.
3. Свердан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посібник / М. М. Свердан. – Чернівці: «Рута», 2006. – 352 с.
4. Тодорова Є. М. Методологічно-концептуальні засади сучасного бібліографознавства [Електронний ресурс] / Є. М. Тодорова // Вісник ХДАК. – 2014. – Вип. 43. – Режим доступу: https://www.hak_2014/3-19/pdf/.
5. Шаравара Т. Ю. Інформаційний пошук і робота з бібліотечними ресурсами: навч. посібник / Т. Ю. Шаравара. – К.: Видавництво Ліра, 2016. – 256 с.
6. Швецова-Водка Г. М. Бібліографічна підготовка фахівців спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство, і бібліографія» [Електронний ресурс] / Г. М. Швецова-Водка. – Режим доступу: <http://www.ic.ac.Kharkov.ua/RIO/v40/13.pdf>.

References

1. Krushel'nyts'ka, O. V. 2003. *Metodolohiya ta orhanizatsiya naukovykh doslidzhen'* [Methodology and organization of scientific research]. Kyiv: Condor.
2. Lutovynova, V. I. 2002. *Teoretyko-metodolohichni zasady ta istoriya rozvytku ukrayins'koyi rekomendatsiynoyi bibliohrafiyi (XI-XX st.) Theoretical and methodological principles and history of development of the Ukrainian recommendatory bibliography (XI-XX centuries)*. Kyiv: Kn. palata Ukrayiny.
3. Sverdan, M. M. 2006. *Osnovy naukovykh doslidzhen'* [Basics of the scientific research]. Chernivtsi: «Ruta».
4. Todorova, Ye. M., 2014. Metodolohichno-kontseptual'ni zasady suchasnoho bibliohrafoznastva [Methodological and conceptual principles of modern bibliography]. *Bulletin of the KhDAK*, 43. Available at: https://www.hak_2014/3-19/pdf/.
5. Sharavara, T. Yu. 2016. *Informatsiyny poshuk i robota z bibliotekhnymy resursamy* [Information search and work with library resources]. Kyiv: Lira Publishing House.
6. Shvetsova-Vodka, H. M. Bibliohrafichna pidhotovka fakhivtsiv spetsial'nosti «Knyhoznastvo, bibliotekoznastvo, i bibliohrafiya» [Bibliographic training of specialists in the specialty "Bibliography, library science, and bibliography"]. [online] Available at: <http://www.ic.ac.Kharkov.ua/RIO/v40/13.pdf>.

УДК 37.07:373.091.113:005.591.6(045)

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розман І. І., Грига О.

MODERN APPROACHES TO THE PREPARATION OF THE HEAD OF THE INSTITUTION TO INNOVATIVE ACTIVITY

Rozman Iryna, Griga Oksana

В статті розглянуто теоретичні засади підготовки керівника закладу, обґрунтовано практичні рекомендації щодо підготовки керівника інноваційним розвитком управління освітнім закладом, методи реалізації ефективного механізму впровадження інновацій в управлінську діяльність школи.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>